

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност *професор*

по специалност 2.1. Филология. Български език (старобългарски език, история на българския език)

съгласно обявата в ДВ бр. 93 от 22.11.2022 г.

с кандидат д-р Явор Милтенев, доцент в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

Автор на становището (член на НЖ): дфн Марияна Цибранска-Костова, професор в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност *професор* документи са постъпили от единствения кандидат доц. д-р Явор Ивов Милтенев, дългогодишен сътрудник на Секцията за история на българския език в ИБЕ. Доц. Милтенев притежава образователната и научната степен *доктор*; придобива първата си хабилитация за доцент през 2014 г. Настоящата процедура е закономерна стъпка в кариерното развитие на един утвърден специалист в областта на медиевистиката, диахронната българистика и славистика. Той е представил в пълнота всички необходими документи, които се изискват от Закона за развитие на академичния състав на Република България и свързаните с него правилници.

В процедурата доц. Милтенев участва със следните материали, подлежащи на рецензиране според законовите наукометрични показатели: отпечатан хабилитационен труд; 3 студии и 16 статии, от които две студии и три статии в реномирани български и чуждестранни периодични издания в индексираните бази данни Scopus и Web of Sciences. Богатата научна продукция и преди всичко тематичният обхват на разработките, свързан с най-ранния период от старобългарската писмена култура, с глаголицата, с преславските лексикални маркери и др., закономерно са довели до един от най-разпознаваемите и характерни за автора белези на неговата продукция – много висок индекс на цитиране в България и в чужбина. Колегата е участвал във всички секционни проекти на СИБЕ от момента на постъпването си на работа през 2006 г., но е бил и ръководител на общо пет проекта, от които заслужава да се споменат *Електронна база данни Operum Patrum*

Graecorum Versiones Slavicae и *Усвояване и адаптиране на византийските културни модели през първата четвърт на X в.: източници, история и значение на старобългарската колекция Златоструй*, разработвани в рамките на сътрудничество с Централната библиотека на БАН и СУ. В последните години доц. Милтенев има лекционни часове в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2022 г. той бе удостоен с наградата на МОН *Питагор* в областта на хуманитарните науки. Уверено може да се каже, че кандидатът има комплексни научни качества и ги защитава във всички аспекти и области на професионалната си активност като старобългарист и историк на езика.

Хабилитационният труд *Слова от колекцията Златоструй с неизвестен гръцки източник*. София: Авалон, 2021, 250 стр., дава отлична представа за качествата на научната продукция на кандидата. Трудът на доц. Я. Милтенев представлява стъпка напред в проучването на текстовата история на колекцията *Златоструй* в славянската ръкописна традиция и нов момент в неговите собствени приноси в това тематично поле. Тук основен обект на изследване са 10 слова с неустановен византийски образец, за които въз основа на определени стилови, текстологически и езикови характеристики може да се допусне, че са създадени от старобългарски автори. Зад една от преработките авторът предполага, че стои произведение от старобългарския книжовник черноризец Петър, няколко други с голяма доза неизбежна предпазливост приписва на Климент Охридски. Трудът разширява познанията за обхвата на старобългарското хомилетично наследство; налага критичен поглед към методиката за авторски идентификации, отнесена към спецификите на Средновековието; обобщава стиловите и езиково-текстологичните особености на един от най-забележителните старобългарски книжовници, какъвто е Климент Охридски, въз основа на съпоставителен анализ върху всичко, което е натрупано за неговата дейност, стил и език до момента. Трудът е важен принос към старобългарската ръкописна книжнина и нейната пространствена и времева трансмисия. Авторът проявява всички най-ценни методически положения на старобългаристиката относно текстология и атрибуция, езикови маркери, археография на писмените източници, съвременна едичионна практика, комплексен езиково-текстологичен анализ. Пролитчат разностранните умения на учения, неговата завършеност като старобългарист.

Наред с темата *Златоструй*, която е безспорна визитна картичка за своя изследовател, в публикациите на доц. Милтенев се откроява темата за така наречените *преславски лексикални маркери* (под едноименното заглавие в *Palaeobulgarica*, 44, 2020, 2, 54–79; нейното продължение се разработва понастоящем в рамките на секционен проект на СИБЕ). Под този термин той разбира словоупотреби в средновековните текстове, фиксирани в произведения с ясен източнобългарски произход от X–XI в. или в преписи от такива протографи. С типичния си задълбочен подход авторът развива методологията при ексцерпиране и интерпретация на лексикален материал, като я обвързва с преводаческата практика от гръцки и предлага свои теоретични принципи. Такъв е например опитът да се изгради йерархия на маркерите, т.е. те да се разпределят по важност и надеждност като локализиращ и хронологизиращ признак. Втора открояваща се тема са най-актуалните приноси към историята и спецификата на *Зографското евангелие* от X в., с което доц. Милтенев се утвърди като най-активния съвременен български изследовател от по-младото поколение, който се занимава с глаголически ръкописи (*Три пласта на лексикално редактиране в Зографското евангелие. Slověne = Словѣне. International Journal of Slavic Studies*, 8, 2019, 12–24, и др.). Той се спира на кирилските и глаголическите глоси в полетата на Зографското евангелие като пример за лексикално редактиране, което разкрива фигурата на средновековния преписвач. Тази тема пряко кореспондира с изследванията на Я. Милтенев върху особеностите на преводаческата техника в най-ранните старобългарски ръкописи, върху усвояването на византийските модели посредством преводи, редакции и адаптации в старобългарската книжнина, върху духовната култура на Златния век, създаването на сборници антологии и ролята на владетелската институция в подкрепа на книжнината. Закономерно познаването на този най-ранен етап от развоя на българската книжнина го води до критическо осмисляне на критериите за класификация и хронология на най-ранните славянски ръкописи. Милтенев се занимава активно с процесите на съжителство и взаимовлияние между глаголица и кирилица, продължавайки предходни свои изследвания върху глаголическите вписвания в кирилски ръкописи и проявите на диграфия. Определено може да се твърди, че в рамките на Секцията, в която работи кандидатът и протича настоящият конкурс, той е водещият старобългарист с висока и напълно заслужена международна известност. Ще отбележа, че този пословичен интерес към класическия старобългарски период IX–XI в. е причината през тази година в рамките

на ННП „Българистика“ на МОН доц. Милтенов да подготвя изложба, посветена на глаголическата азбука, във връзка с 1160 години от създаването на славянската писменост.

Качествата на научната продукция на доц. Милтенов са безспорни: висока степен на теоретични обобщения в неговите статии, които никога не се опират само на описателна информация; обновяване на методите за изследване на старобългарски текстове и ръкописи; отлична езикова подготовка на класик, владеещ старобългарски и византийски гръцки; умения за анализ и синтез с ясни изводи. Статиите, малка част от които тук бяха споменати, имат висок потенциал за тематично продължение и за нови приноси. Може само да се пожелае доц. Милтенов да има в скоро време докторанти, които да осигурят така необходимите специалисти старобългаристи в СИБЕ.

Доц. Милтенов вече натрупва административен опит като заместник-председател на Научния съвет на ИБЕ от 2021 г. и член на Съвета за чуждестранна българистика към Управителния съвет на БАН от същата година. Той е активен член на Научния съвет на Института за български език.

В резултат на запознаването ми с предложените материали смятам, че оценяваната кандидатура не само отговаря на националните стандарти, на изискванията на Правилника на БАН и Правилника на ИБЕ за заемане на академичната длъжност *професор*, но в голяма степен ги надминава. Настоящата процедура е колкото навременна за индивидуалното академично израстване на колегата, толкова необходима и целесъобразна за Секцията за история на българския език и за целия Институт за български език.

С най-голяма убеденост препоръчвам на Научния съвет на ИБЕ да избере доц. д-р Явор Ивов Милтенов на академичната длъжност *професор* по специалност 2.1. Филология. Български език (старобългарски език, история на българския език).

Дата: 10.02.2023 г. Изготвил становището:

София / проф. д-р Марияна Цибранска-Костова/